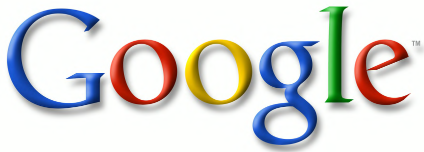

KARIN MICHAËLIS

OVER AL FORSTAND

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1907

OVER AL FORSTAND

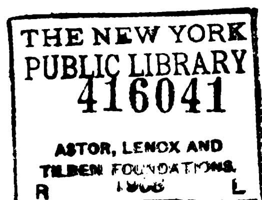
KARIN MICHAËLIS Stangeland

OVER AL FORSTAND

FORTÆLLING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1907

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

Mange Mennesker var tilstede hin Sommernat, da Præsten fortalte sin Historie; det er muligt, somme af dem har berettet den videre — han tog ikke Tavshedsløfte, men alligevel tør jeg tro, Historien ikke er almenkendt.

Naar jeg nu nedskriver den — saavidt min føjelige Hukommelse støtter mig, med Præstens egne Ord —, er det, fordi jeg mener, den er god at faa Forstand af baade for Kvinder og for Mænd.

Behøver jeg at tilføje, jeg erhvervede Præstens Tilladelse til at gengive den? . . .

For nogle Somre siden var jeg Gæst paa en jysk Herregaard. Det var en af de ældgamle Gaarde med Voldgrave og

Skydeskaar og Vægtergang, en af de Gaarde, hvor man føler sig sat Hundreder af Aar tilbage i Tiden og daarligt kan værge sig mod Tro paa Spøgeri, en af de Gaarde, hvor Sagnet lister ad de lange Gange, og Træværket klager sig, og Uglerne fylder Natten med deres Tuden.

Familiens Gæstfrihed var gammeldags gavmild og overdaadig, den strakte sig vidt baade op og ned. Man kunde — til Tider — tro sig hensat til et moderne Badested, saa broget var Selskabets Sammensætning.

Foruden Greveparrets adelige Venner og Slægtninge opholdt sig paa Godset baade Kunstnere, Officerer, hvoriblandt en General med fire ugifte Døtre, en Præst, samt et Par ludfattige gamle Søstre, der i sin Tid havde flakket rundt som Herregaardslærerinder og nu sad paa en Kvist i København.

Som sagt, der var mange Gæster, saamange, at alle Gæstekamre var belagt, og Sidefløjenes uhyre, spøgelsebefolkede Lofter var taget i Brug, det ene til ugifte Herrer, det andet til unge Damer.

Disse Lofter blev til Gæsterne skildret af i smaa Celler ved Hjælp af høje firfløjede japanske Skærme, hvorpaa vandrede blegrøde Flamingoer og voksede Kæmpe-Chrysanthemer. Ved Nattetide var der en Pludren og en Mudren paa disse Lofter, naar de smaa brogede Papirslanterner blev slukt, og Gæsterne, lysvaagne, underholdt hverandre med Oplevelser, Spøgelsehistorier eller muntre Historier.

Velsignet fredeligt havde man det ellers paa den Gaard. Husets engelskfødte Frue erklærede tappert, at hun ikke skulde græmme sig, ifald der kom saamange Gæster, at Fadeburshylderne maatte tages i Brug som Senge.

Havde man levet sig ind i Husets Skik blot en eneste Dag, var man ganske „som hjemme“. Hvad der paa Gaarden fandtes af Heste, Vogne og Kuske blev stillet til Gæsternes Disposition, og man foretog Udflugter eller drev om i Have, Park og Skov efter Forgodtbefindende. To af Spisetiderne overholdtes paa Klokkeslet, men enhver Gæst kunde udeblive, blot det iforvejen blev sagt til Hushovmesteren — det eneste stive Menneske paa hele Godset.

Dagene gled ens og dog saa forskellige. Man mødtes til første Frokost — eller man sprang den over. Fra tidlig Morgenstund stod en drabelig Skinke, et Vildsvinehoved eller lignende solid Føde parat sammen med en Horde af Æg, Boller, Brød og Marmelade i den lange „Morgenstue“, hvis Vinduer vendte ud mod Voldgraven, hvor Svanerne sejlede Nat og Dag. Paa Selvkogere holdtes

Morgendrikkene varme, og enhver betjente sig selv, kun sørgede de unge velopdragne Komtesser for at hjælpe de gamle Lærerinder og en invalid Toldforvalter, der havde sat sit Helbred til under et Fængselsophold paa Grund af Kassesvig.

Anden Frokost saavel som Middagen indtoges i den dystre Spisesal ved et rundt uoverkommeligt Bord. Ved Frokosten var Husets lydløse Tjenere tilstede og bød om med Hænder saa hvide, som var de pudrede.

Man sad en Time tilbords.

Atter fuld Frihed til den sene Middag, hvor Gæsterne af fælles Taktfølelse mødte op i stort Toilet — om det saa var de gamle Søstre, viste de sig i bristende Taftskjoler og med Pompon'er i Haaret.

Middagens Længde, der ellers vilde have virket irriterende, forsonedes ved den Stemning, hvori de gode Vine hensatte Selskabet.

Det pompøst hvælvede Rum, der ved Dag var skummelt, tog sig feagtigt ud i Aftenens Lysbad. Det besad en egen Akustik, der bragte alle Lyde til at brydes som Straaler i et Prisme oppe under Loftet. Lydene ligefrem hvirvlede om baade oppe og nede som en Art brudte eller stammende Ekkoer. Paa nyankommende Gæster virkede denne Akustik ganske fortumlende, men man vænnede sig hurtigt til at høre sine egne Ord springe om i Luften uden at finde Hvile. Rummets Ekkoer, der var mystisk talrige som Selvportræterne i et Spejlkabinet, tvang Gæsterne til kun at tale sammen to og to. Fælles Samtale var plat umulig.

Disse enge, af Vin og Lys stimulerede Samtaler, blev, trods Middagens ulovlige Længde, almindeligvis ikke drøftet til Ende ved Bordet, hvorfor man straks efter slog sig ned i smaa Klynger om

Kaffe- og Thebordene i Kabinetterne eller, hvis Aftenen var blid, ude i Haven.

Ofte, paa et Vink af den ældste Komtesse, i hvis Haand Ledelsen af Gæsternes Velvære syntes lagt, bragte Tjenerne orientalske Tæpper ud og bredte dem i Grønsværet og paa den nitrinede Marmortrappe, Borgens eneste Forsyndelse mod svundne Tiders Stil.

Paa disse Tæpper og disse Trappetrin lejrede en Del af Gæsterne sig, flere og flere kom til efter en lille Middagspromenade, og gerne endte det med, at vi, paa de gamle Søstre nær — de gik tidligt til Ro, muligvis fordi de laa under Silkebaldakiner i Husets fornemste Gæsteværelse — alle, opunder Midnat, havde slaaet os ned paa og om Marmortrappen, som en stor Fugleflok, der holder Nattehvil i samme Træ,

Og Natten gik frem med sine Myriader af hvidfunklende Stjerner, der blidt ned-

spejledes i Voldgravens Dunkelhed, hvor enkelte Svaner endnu, sovende, flød om som tabte Fnug af Daghimlens hvide Skyvinger.

Saadanne Timer var det, som om usynlige Hænder spillede paa vore Hjerters Strenge og stemte dem i samme Tonart. Dagens hensigtsløse Leg med Ord og Smil var langt fra os, alvorligt talte vi om alvorlige Ting.

Den Stemning, hine Nætter magisk paatvang os, kunde være sørgmodig eller vild eller højtidelig, kun ikke let.

Oftest var det saa, at en eller to førte Ordet, medens vi andre kun nu og da indførte en Bemærkning, som i Folkevisen, hvor Jomfruen synger for, medens Ternerne synger Omkvæd.

En Aften — efter en Dag saa lummerhed, at vi alle først aandede op efter Solnedgang — blev Samtalen baade almindelig og ilter.

Vi var kommen ind paa Emnet Mystik, hvorunder indbefattet baade Religion, Spiritisme, Tankeoverføring o. s. v. Dette rige Emne hidsede os op. Selskabet spaltede sig mod Sædvane i flere iltre Lejre. Man talte i Munden paa hverandre. Man brugte skarpe Vaaben.

De, der paa et eller andet af de nævnte Omraader var „troende“, stred tappert for at overbevise de „vantro“. Der blev talt om Drømme og Varsler. Man kom ind paa de blinde, uforklarlige „Tilfælde“, som de fleste af os kender og har undret os over, hvad Navn vi saa end giver dem.

Tilstede var blandt andet en Kammerjunker v. B., en godt halvhundredaarig slank og spændstig Herre, der havde et af disse blege markerede Ansigter, ganske unge Piger ufravigelig beskriver som „dæmoniske“. Hans langagtige magtfulde Øjne forraadte skiftevis Kynisme, Bru-

talitet og Erotik, Munden var i evig Uro, oftest omgivet af et fint men skærende og æggende Smil. Han var i lige Grad højtanset som Heste- og Kvindebetvinger, ejede et forarmet Gods og havde efter alt at dømme besluttet sig til at ægte den næstyngste Komtesse, halvvejs et Barn kun, et Barn, der beundrede ham blindt og aabenlyst.

Han stod forrest i de helt Vantros Rækker og haanede ubarmhjertigt og uden Undtagelse alt, hvad der blot tangerede Begrebet Mystik. Blankt erklærede han, at den Dag, der mødte ham noget, han ikke ad Forstandens Vej kunde forklare, vilde han anse sig selv for moden til Galehuset og — da han ikke ønskede at ende sit Liv dèr — skyde sig en Kugle for Panden.

Den lille Komtesse sagde højt til en Veninde, en ung sortklædt Pige, der Aaret før havde mistet sin Moder: — Du,

Ebba, fortæl Kammerjunkeren, hvad du oplevede ifjor. Det maa da overbevise ham!

Veninden fortalte, bevæget ved Mindet, hvorledes hun, der dengang var i Paris for at studere Musik, en Dag paa Gaden pludselig hørte Moderens Røst nævne sit Navn saa kaldende og saa klagende, at hun kom til at ryste af Angst. Hun gik med nogle Bekendte, hvem hun betroede sig til. De lo ad hendes Uro, men hun vedblev med Mellemrum at høre Moderens Kalden. Tilsidst udholdt hun ikke Spændingen mere men telegraferede hjem til Danmark. Et Par Timer senere modtog hun Svaret, Dødsbudskabet. Moderen havde kun været syg en halv Dag og under Dødskampen kaldt og kaldt paa den fraværende Datter.

Den lille Komtesse gik helt hen til Kammerjunkeren og rørte ved hans Arm:
— Hvad siger De om det?

— Jeg siger, kære Komtesse: Unge Damer har ikke fem men femogtyve Sanser. De ser, hører, føler, lugter og smager saa uhyre meget mere end vi andre Mennesker, jeg mener Mandfolk, og alle disse fine „Fornemmelser“ er maaske just Hemmeligheden ved den Fortryllelse, de udøver . . . men, ærlig talt, *overbevisende* . . . nej! Naturligvis har Frøken Ebbas Moder været syg, Frøken Ebba har blot glemt, at hun samme Morgen fik Brev og derover blev urolig, og saa videre — pardon, naadige Komtesse, nu stamper De i Jorden og sværger paa, Frøken Ebbas Moder kun var syg en halv Dag, men jeg kan da ikke gøre for, jeg er den nøgterne Tvivler, jeg engang er. Jeg har aldrig set Spøgelser, og jeg tror ikke paa Varsler . . .

Der blev en temmelig uhyggelig Pavse, hvor jeg hørte den unge Pige hulke af

Krænkelse over, at hendes Udsagn blev draget i Tvivl.

Præsten, der denne Aften ikke havde blandet sig i Samtalen, tog nu Ordet. Jeg, der stod ham nærmest, havde i nogen Tid fulgt det skiftende Minespil i dette udtryksfine ædeltformede Ansigt, hvis unge Præg kontrasterede saa stærkt mod hans kridhvide Haar. Haaret havde just den Hvidhed, man forestiller sig, naar man hører om Mennesker, hvis Haar af Rædsel bliver hvidt paa en eneste Nat. I disse Uger, vi havde været under Tag sammen, havde ingen af Gæsterne tilnærmelsesvis behaget mig som denne Mand, hvis stille sørgmodige Væsen i Forbindelse med hans smukke Ydre var af helt fortryllende Virkning.

Man fortalte om ham, at han, der var Søn af en af vore mest fremragende Biskopper, havde haft en stor Fremtid for sig, men at han havde foretrukket at blive i

sit Kald ude paa Landet, hvor han i Fred med alle Mennesker dyrkede Blomster og kultiverede Sjæle paa samme blide, nænsomme Vis.

Han var Enkemand, og jeg havde længst fattet, at hans uafladelige Sørgmodighed havde sin Grund i tunge Minder. Man havde fortalt mig modstridende Historier om Hustruens Død, ja havde endog kastet Skygge paa ham. Jeg var klar over, at hvorledes alt det øvrige end hang sammen, Præstens Samvittighed var ren.

Jeg var ikke ene om min lille „Faible“ for ham. Han virkede stærkt paa de fleste Kvinder, skønt han sikkert ikke selv havde Anelse derom.

Han stod i dette Øjeblik lænet op mod en rank Birkestamme, der hvidnede mod hans sorte Skikkelse, og han sagde, uden at røre sig — og Stemmen, der ejede en

egen dulmende Vellyd, klang forunderlig fredlysende efter de hidsige og skærende Stemmer:

— Jeg tror, vi Mennesker alle, før eller senere, staar overfor det Uforklarlige, men jeg tror, det baader os bedst ikke at granske efter Aarsagen, vi finder den dog aldrig . . .

Denne Udtalelse af en Præst tog sig paafaldende ud. Kammerjunkeren greb ogsaa straks Lejligheden til et Udfald:

— Det forbavser mig! sagde han. Jeg mente, det hørte med til en Præsts mange Fuldkommenheder, at han kunde forklare alt fra Spøgelser og Varsler til Verdens Skabelse ved at pege opad og tale om Forsynets Almagt!

Præsten saa roligt paa ham og svarede: Lykkelig den, som kan det . . . Der var ogsaa en Tid i mit Liv, da jeg gav alt ind under det ene. Men har man først

selv staaet overfor det, der trodser al Tænkning og al Tro, bliver man stille og vogter sig for at lodde de bundløse Dybder.

— Nu taler De i Gaader, Præst. Har De oplevet en rigtig Spøgelsehistorie, hvorfor saa ikke heller kilde vore Nerver med den? Damerne gnistrer jo af Spænding. Hør Uglerne i Parken! Se Maanen! Kan De ønske Dem et bedre Auditorium? Kom med Historien. Vi skal lytte med Andagt, stol paa det!

Præsten blev staaende i samme Stilling op mod den hvide Birkestamme. Han svarede, som om han ikke havde fattet eller ikke vilde fatte Kammerjunkerens Railleren: — Ja, jeg har oplevet noget, jeg hverken som Præst eller Menneske kan forklare. Jeg har set et Sammentræf af Tilfældigheder, der passede ind i hverandre saa nøje som Hjulene i et Ur-

værk . . . Tilfældigheder, der kostede Mennesker Livet . . . Iaften, saamange Aar efter, faar jeg Lyst at fortælle det . . . Hvorfor? . . . Jeg har baaret det alene saalænge, jeg kunde vel ogsaa bære det alene min Tid ud, men noget i mig skynder paa. Og hvem véd, maaske kan min Historie komme nogen af de Tilstedeværende til gode . . . Hvem véd . . . Menneskene dømmer ofte ubesindigt . . . Men vil man taalmodigt høre paa mig, jeg kan næppe fatte mig i Korthed!

Et fint Smil gled over hans Ansigt, idet han tilføjede: — Husk, en Præst er vant til at brede sig!

Vi rykkede nu sammen, overbeviste om at faa noget forbavsende at høre.

Præsten og Kammerjunkeren var de eneste, der stod op, de stod hver paa sin Side af den brede Trappe, Præsten lænet mod Birketræet, Kammerjunkeren

mod en Sølvpoppel. Det vilde være vanskeligt at sige, hvem af de to Mænd der var smukkest og hvem der havde mest Intelligens.

Præsten begyndte:

— Det er et Løfte, jeg bryder. Et Menneskes Hemmelighed jeg røber. Men det Menneske er borte, og hendes Hemmelighed kan ikke nu mere volde andre Fortræd eller Smerte. Det har været min Agt engang fra Prædikestolen at fortælle denne Begivenhed eller rettere det, der gik forud, dels fordi jeg mente, jeg skyldte mine Sognefolk en Forklaring, dels ogsaa for ligesom at fordele Byrdens Vægt paa flere Skuldre. Men en indre Følelse af, at Tidspunktet ikke var kommen endnu, holdt mig tilbage. Naar jeg nu taler, naar jeg her, paa et fremmed Sted og blandt delvis fremmede Mennesker, blotter mit Liv, er det, fordi

samme indre Følelse byder mig at gøre det. Min Beretning er af intim Natur, og jeg kommer til at tale meget om mig selv og den, der betød mere end Livet, den, der var Lykken for mig. Vil jeg være ærlig, maa jeg fortælle alt og ikke af Skyhed udelade noget . . .

Præsten foldede Hænderne et kort Nu og saa op i det svagt sitrende Birkeløv, hvorigennem Stjernerne syntes at dryppe som en stille lydløs Regn:

— Jeg havde haft Embede i fem Aar, da det skete, som nu skal fortælles. I de to sidste Aar havde jeg været gift. Min Hustru og jeg var saa godt som uadskillelige. Hun, der kom fra et stort, rigt Hjem, passede sig fra den første Dag ind i mine beskedne Kaar og gik ganske op i min Gerning. Hun elskede Sol og Blomster og opfattede — saavidt det stod i hendes Magt — kun Lyssiden af Livet.

Menneskers Fejl vilde hun ikke se, hun gjorde sig blind derfor . . .

— Idas lille eneste Fejl var hendes Kærligheds Skinsyge. Hun kunde ikke afse mig en Time af Dagen. Fra vort første Møde klyngede hun sig til mig med en Ømhed og Hengivenhed uden Lige. Alt andet slap hun, kastede overbord. Stundom bebrejdede jeg hende, at hun saaledes glemte baade Venner og nær Slægt, hun svarede: — Jeg har jo dig, og jeg har ikke Plads til flere. Dette var Sandhed uden Overdrivelse. Saaledes var hun indrettet, at der ikke i hendes Liv var Plads til flere end den ene, paa hvem hendes Kærlighed var faldet.

— Alt om hendes Liv skulde jeg vide. Hver Tanke. Hver Drøm. Hun var lyksalig, naar jeg fortalte hende Smaatræk fra min Barndom. Det forekom hende, hun derigennem erobrede nye Dele af mig . . . Hun ejede mig saa helt og fuld-

komment, som det ene Menneske kan eje det andet, men hun vidste det ikke, eller hun turde ikke tro det. Hun var en frygtsom Natur, trods al sin ydre stormende Livsglæde.

— Ida fulgte mig paa mine Vandringer i Sognet. Hun overværede Konfirmandernes Forberedelse, sad selv som en Skolepige paa Bænk med dem og paahørte Undervisningen, som gjaldt den hende selv. Hun var med ved hver Barnedaab, ved hvert Bryllup, ved hver Begravelse. Hun vænnede sig til at tale med Sogneboerne om alt deres, og hun søgte at glæde dem, men alle hendes Tanker drejede sig bag dette kun om mig. Blev jeg hentet ved Nattetide og i Snestorm for at berette en Døende, stod Ida af sin Seng og fulgte mig.

— Vi var saagodtsom altid sammen, kun var der én Dag i Ugen, hvor jeg forbeholdt mig Ensomhed. Lørdag Eftermid-

dag lukkede jeg mig inde for at udarbejde min Prædiken. Det var en Vane, jeg maatte have fuldkommen Ro til denne Gerning. Visheden om, at min Hustru sad et Par Stuer borte og var bedrøvet, nagede mig nok, men paa dette Punkt kunde og vilde jeg ikke give efter.

— Mangen Gang bad hun: Lad mig være hos dig, jeg skal sidde i en Krog uden at røre mig, uden at sige et Ord! Men jeg gav ikke efter.

— Siden . . . siden, da det var for silde, har jeg angret denne min Haardhed. For mig gjaldt det dog kun en Vane, hende voldte det en Smerte, jeg ikke kunde undgaa at se.

— Saa kom der en Tid, da hun ikke mere bad om at maatte være hos mig, jeg roste hende derfor, og kaldte hende klog og god, men jeg følte, at hendes Væsen gennemgik en formelig Krise, naar Lørdagen nærmede sig, en Krise, der først over-

stodes, naar Natten var til Ende og Søndagmorgen oprandt. Mangen Lørdag Nat, naar jeg overtræt kom ud fra mit Studereværelse, fandt jeg Ida siddende inde i Stuen, i Mørke, henne ved Vinduet. Hendes Hænder var kolde. Hendes Læber var kolde. Jeg havde prøvet at tale alvorligt med hende om dette, jeg havde Gang paa Gang forklaret hende, at naar hun var tilstede, optog hun mig i den Grad, at jeg ikke kunde holde Tankerne ved Arbejdet. Hun svarede bedrøvet: Du har vistnok Ret, men jeg forstaar dig ikke. Jeg kan *kun* tænke, naar du er hos mig. Naar du gaar, er det, som alle mine Tanker farer vild og fryser ihjel. Naar du er hos mig, er de som en Flok Sommerfugle. Men naturligvis, naar du maa være alene, saa maa du jo!

— Jeg kom aldrig nogen Vegne overfor dette. Søndagmorgen var hun atter lykkelig og overstadig som et Barn.

— Vi havde den Skik at gaa med hinanden i Haanden. Det var et af Idas Paafund, men saa kær blev denne lille Vane mig, at heller ikke jeg befandt mig vel i Købstaden, hvor vi ikke saa godt kunde tillade os slig Barnagtighed . . . Der er endnu Tider, naar jeg lider bittert under min Ensomhed, hvor det pludselig synes mig, en lille varm, levende Haand kryber ind i min — og Timevis kan jeg vedligeholde denne Illusion.

— Vi boede midt inde i Jylland, til alle Sider strakte sig de vide Hedeegne, men vort Sogn laa som en lille skinnende Oase i den store Goldhed. En Milsvej borte løb Banelinjen, men enten vi skulde op eller ned, ind eller ud i Landet var det timelang Kørsel. Egnen var selskabelig og gæstfri. Vi fik Indbydelse fra de omliggende Præstegaarde og fra Herregaarde, der laa baade tre og fire Mile borte. Ofte tog vi imod disse Indbydelser, jeg følte

det som en Pligt mod min unge Hustru, der for min Skyld havde forladt en stor Bys Liv og Selskabelighed. Først sent erfarede jeg, at det altid havde været hende en Pine at komme bort fra den stille Præstegaard. Ikke fordi hun var menneskesky, men fordi hun var skinsyg. Hun, hvis Væsen var Blidhed, var jo skinsyg over al Maade. Det var ikke mig, Skinsygen faldt paa men de andre, Kvinderne, alle Kvinder. Uden nogen Undtagelse alle de Kvinder der kom indenfor min Synsvidde. Men tro nu ikke, denne Skinsyge ytrede sig i Vrede, Heftighed, i onde Ord og hadefulde Udfald. Den var stum. Ingensinde har Ida talt et nedsættende Ord om de Kvinder, der ængstede hende. Dertil var hendes Sind for purt og hendes Tanker for fine. Snarest gik hun til den modsatte Yderlighed af Frygt for at blive uretfærdig.

— Maaneder efter Idas Død fandt jeg en

lille Dagbog, ført nøjagtigt i vort Ægteskabs første Uger, siden kun benyttet i Ny og Næ, naar noget pinte hende over al Maade. Hun var bange for at miste mig, og kunde ikke tænke sig at tage nogen Kamp op. Derfra hendes syge Skræk for fremmede Mennesker. Den, der ikke kendte hende nøje, havde næppe anet Uroen bag hendes lyse, tindrende Væsen . . . Taler jeg formeget om Ida? . . . Jeg vilde prøve at skildre, hvorledes hun var, men det fremgaar sagtens af det, jeg staar i Begreb med at fortælle . . . Dette forfærdelige Spil af Omstændigheder, der har kastet Dødskygger over mit Liv og bragt min Sjæl til at vride og vaande sig for at begribe, det skete med Herrens Vidende og Vilje . . .

— En Foraarsdag skulde vi for første Gang i Besøg hos en Godsejer, der boede halvanden Mil fra os. Da vi skulde til Vogns, standsede Ida pludselig og blev bleg

og tog sig til Hjertet. Jeg spurgte, om hun var syg, hun fremtvang et Smil og svarede:
— Nej, det er blot mine dumme Tanker . . .
Vi kørte, og der var intet i Vejen med hende mere . . . En Time efter skete det, der var Begyndelsen til Enden. Overfor mig ved Bordet sad en ung blond, bleg Pige. Selv naar hun talte med sin Bordherre, holdt hun Blikket sænket, nu som før, da hun blev forestillet som Gouvernante for Smaabørnene. Rent tilfældigt saa jeg ofte over paa hende. Hun havde den mest rørende, bevægelige Mund, jeg har set hos noget Menneske. For mig selv tænkte jeg straks: Det er en lille forældreløs Sjæl, der arbejder for det daglige Brød. Hun har det vist ikke altfor godt.. Jeg vil faa Ida til at bede hende over hos os!

—Lidt efter mærkede jeg, at den unge Pige saa paa mig, naar jeg vendte Ansigtet til Siden. Jeg gjorde nu et Forsøg

paa at fange hendes Blik. Det lykkedes over al Forventning. Vore Blikke faldt til Hvile i hinanden, som kunde de ikke løsnes igen. Der var en Art sjælelig Omfavnelse i dette Øjemøde. Fra min Side var det forklarligt, var det den umiddelbare Virkning af et overraskende Skønhedsindtryk. Aldrig før og aldrig siden har jeg set Øjne som disse. Deres Udtryksfylde overgik endog Mundens. Men de var ligesaa urolige. De skiftede Udtryk i det uendelige. Snart var Blikket dødtræt og sløvet, snart lidenskabelig ømt, snart tungt og dybt. De virkede paa mig som en lys Nattehimmel fuld af jagende Stormskyer. Jeg har aldrig helt faaet Forklaring paa, hvorfor hun hin Dag stirrede saaledes paa mig, men jeg véd, at hun allerede dengang tænkte paa at betro sig til et Menneske, og at hun i dette Nu lod Valget træffe mig. Pludselig gav det et Jag i mig. Jeg havde glemt

Ida, der altid, hvor ved Bordet hun end blev anbragt, holdt Udkig med mig. Jeg løftede mit Glas for at hilse paa hende. Hun tog ogsaa sit, men hendes Haand rystede, og Smilet var skræmt. Af Hensyn til Ida saa jeg ikke mere over til den unge Pige. Kun da vi stod fra Bordet, mødtes vore Blikke atter tilfældigt. Hun smilede, et lille fattigt, vissent Smil, der mindede noget om Idas, naar hun var bedrøvet. Ida kom hen og tog mig under Armen. Hun hviskede: — Kan du ikke se, hun ligner Agnete, der har været nede hos Havmanden? Det var mig saa indlysende, hvem hun mente, at jeg blot nikkede til Svar. Ida sagde igen: Du skulde tale med hende, jeg tror, hun vil gerne! Jeg lovede at gøre det i Aftenens Løb. Lidt efter kom Ida paany og betroede mig, at den unge Pige var forlovet med en af vore Nabopræster, der paa Grund af Sygdom ikke var tilstede. Saa forstod jeg

bedre hendes bekymrede Udtryk. Præsten kendte jeg som en i alle Maader prægtig Natur.

— Kort før Opbruddet gik jeg over til hende, vel vidende, at min lille Ida straks vilde komme tilstede. Det blev ogsaa kun faa Ord, vi vekslede paa Tomandshaand, men hendes Blik var som et Raab om Hjælp. Idet Ida nærmede sig, sagde hun hurtigt: Maa jeg ikke nok taie med Dem engang? Jeg bøjede Hovedet til Svar. Jeg havde forstaaet, hun vilde tale med mig alene, og at hun havde noget at betro mig. Idas sørgeligt fine Sansning svigtede ikke. Hun saa fra den ene af os til den anden og fik sit skælvende Træk ved Mundvigen. Hun indbød den unge Pige til at besøge os snart og ofte, men da det var sagt, blev hun tavs, og den unge Lærerinde fandt Paaskud til at forlade os.

— I sin Dagbog skrev Ida følgende Ord om dette Møde: De ser paa hinanden! De ser paa hinanden! Det gør ondt i mit Hjerte. Jeg er bange —

— — —

Præsten tav og tog sig til Panden. Hans hvide Haar funklede under de hvide Stjerner. Et Pust af Nattevinden drog som et Gys gennem Parken og ramte os alle.

— — —

— Forstaa mig vel, sagde han, hvert Ord, Ida skrev i sin lille Dagbog, staar prentet i mit Hjerte. Men det er første Gang, første Gang i femten Aar, jeg taler om dette . . .

— — —

Vi sad stille, forventningsfulde, som vokset fast til Marmortrappen. Den lille Komtesse havdt vendt sit Ansigt opad og

stirrede paa Kammerjunkeren, som anede hun ikke selv, at hun gav ham sin Sjæl i det Blik. Han stod endnu med sit sarkastiske Smil, lyttende til Præstens Fortælling, medens han samtidig indsugede Komtessens tavse Kærlighedserklæring.

— — —

Præsten fortsatte:

— Den unge Pige — jeg vil kalde hende Maria, hun hed noget andet — kom ikke over til os. Men vi ventede hende begge. Ida pyntede op med Blomster og sagde ofte: — Mon hun ikke kommer idag? Hvem hun mente, var jeg ikke i Tvivl om. Et Par Gange søgte hun min Kirke. Kirken var ikke større, end at jeg med Lethed oversaa hele Menigheden. Jeg kan ikke sige, at Marias Nærværelse forstyrrede mig, hun sad med sænket Blik, saalænge jeg talte, men hendes Nærhed paavirkede Ida, der sad paa et Sted, hvor hun absolut ikke kunde se

hende komme. I samme Nu Maria traadte ind i Kirken, skiftede Ida Farve, hendes Ansigt visnede heltud til Læberne, og Salmebogen skjalv i hendes Haand. Maria gik, naar jeg hørte op at tale. Et Øjeblik overkom der mig den Tanke, at hun hørte til hine præstesyge Stakler, der med Mellemrum overfalder en eller anden Præst med vild og meningsløs Tilbedelse, men Tanken var i dette Tilfælde saa absurd, at jeg straks og for bestandig slog den ned. Naturligvis vilde hun simpelthen lære mig at kende, inden hun gav mig sin Tillid.

— Saa kom hun. Dengang ingen ventede hende, kom hun. Det var en Lørdag Aften, hvor jeg blot havde trukket mig tilbage for at arbejde, men hvor jeg var alene hjemme. Ved et Tilfælde havde jeg selv foreslaaet Ida at tage til Byen med en af vore nære Naboer, en Møller, og følges hjem med ham om Aftenen.

Jeg vidste, det vilde blive sent, inden de kom. Der var Marked, og Ida havde meget at besørge. Jeg gik op og ned ad Gulvet i min Stue, som jeg plejer, naar jeg skal tænke klart, men denne Aften var jeg mærkelig adspredt. Ideligt flakkede Tankerne bort fra de Veje, hvor jeg ønskede dem. Det kunde nu simpelthen komme deraf, at Ida var borte — hun, der ellers sad musestille to Stuer fra mig. Men jeg ligesom var mig bevidst, det ikke var Tanken om Ida, der voldte denne Uro. Jeg lider sandelig ikke af Frygt eller Anelser, men jeg grebes af en helt panisk Skræk for noget . . . noget, der laa i Luften, noget, der nærmede sig, noget uafvendeligt. Følelsen var stærk, som naar man drømmer, man er falden over Skinnerne og hører Toget komme brusende. Jeg rullede ned og tændte Lys. Pludselig anede jeg — nej vidste jeg — der var en Fremmed ude i Haven. Nu

var det hændet, at vejløse og forkomne Mennesker havde listet sig om Huset, inden de bankede paa og kom frem med deres Bøn om Føde og Ly — dem frygtede jeg ikke.

— Jeg satte mig ved Skrivebordet fast besluttet paa at ville arbejde, men jeg fik ikke Ro. Den Følelse voksede sig stærkere og stærkere i mig, at jeg burde gaa ud og se efter i Haven, og samtidig, at hvis jeg gik derud, vilde noget uendelig sørgeligt hænde mig. Jeg aabnede Havedøren og saa ud. Der var stille. Men jeg vidste saa usvigelig sikkert, at der var nogen derude i Mørket. Saa spurgte jeg da: — Er her nogen? Ingen svarede. Derimod hørte jeg en svag Raslen og Lyden af flygtende Skridt. Jeg nævnede Idas Navn. Det kunde ligne hende at komme saadan snigende og overraske mig med, at nu var hun her. Jeg gik rundt i Gangene og ledte. Jeg fandt

ikke Ida men den anden, Maria. Jeg tog hendes Haand og fik hende med ind, og nu saa jeg, der var noget paa Færde. Hendes dejlige Øjne havde det stive søvngængeragtige Blik, Mennesker faar, naar de martres af en Tanke eller en Idé, de ikke orker at klare. Jeg spurgte hende ud i Øst og Vest, men kun saameget forstod jeg, at hun var kommen for at tale med mig. Med mig alene.

— Dèr, paa dette Tidspunkt begynder min Skyld. Jeg burde straks have forklaret hende, at Ida og jeg ikke havde Hemmeligheder for hinanden. Men jeg blev svag overfor hendes nøgne Elendighed, og jeg vilde ikke svigte hendes Tillid. Det anede mig, hun kom for at tale om noget angaaende hendes Forhold til min Nabopræst, og at det sagtens var et religiøst Spørgsmaal, der stod dem imellem. Men foreløbig var hun som en lukket Bog. Udover det, at hun vilde

og maatte tale med mig, fik jeg intet at vide.

— Det var pinlige Øjeblikke. Saa opgav jeg at trænge ind paa hende, behandlede hende som en Syg og underholdt hende, som man underholder en tilfældig Gæst, men jeg saa paa hende, at hun slet ikke hørte, hvad jeg sagde. Hun knugede Hænderne i hinanden og forsøgte at smile, men Smilets Armod gjorde mig kun endmere forstemt og usikker.

— Jeg hørte Vognrullen i Alléen. Det var Ida. Jeg sagde til min Gæst: Nu kommer min Hustru, det vil glæde hende at se Dem her! Men idet Ordene var talt, indsaa jeg, at Ida maatte blive højst forbavset og sikkert pinligt berørt over at træffe den unge Pige i min Stue paa en Tid, hvor min Dør var stænget endog for hende. Som om hun gættede, hvad jeg tænkte, rejste hun sig og gik over

mod Havedøren for at komme bort. Jeg holdt hende tilbage. Hun bad: Lad mig hellere gaa . . . Ingen maa se mig, jeg vil ikke tale med nogen.

— I Virkeligheden var hun saa oprevet, at Ida umuligt havde slaaet sig tiltaals med den Forklaring, at hun kom for at besøge os. Hun saa paa mig. Vognen kørte ind i Gaarden. Det drejede sig om Sekunder. Halvt fraværende sagde jeg: — Bliv! Hun gik helt hen til mig: — Men ingen, ingen uden De maa vide det . . . ingen. Dennegang svarede jeg: Jeg har ingen Hemmeligheder for min Hustru. Det gav et Gys i hende, saa hviskede hun: Nej, naturligvis . . . nej . . . vær ikke vred . . . Farvel!

— En Tanke strøg gennem mit Hoved: Gaarden, hvor hun var Lærerinde, laa over halvanden Mil fra mit Hjem. Hun var aabenbart kommen gaaende. Skulde hun nu i Mulm og Mørke tilbagelægge

Vejen igen uden at faa sagt, hvad hun havde paa Hjerte? Dette ombestemte mig. Jeg, der aldrig havde tænkt at kunne handle bag Idas Ryg, sagde hastigt: — Gaa saa ud i Haven og vent. Jeg lover Dem, *ingen* skal faa at vide, De har været her.

— Jeg lukkede efter hende og gik ud for at hjælpe Ida af Vognen. Idet jeg løftede hende ned, begyndte hun at græde. Utilpas var jeg iforvejen over det tvungne Hemmelighedskræmmeri, Idas Adfærd gjorde mig yderlig mismodig. Jeg spurgte, hvad der var hændet, og hun svarede Gang paa Gang: — Aah, jeg var saa bange for at komme for sent. Det var, som om jeg løb for Livet, medens vi kørte. — For sent, til hvad? spurgte jeg. — Det er jo det, jeg ikke véd . . . men det var noget herhjemme, noget med dig. Føl mit Hjerte! Jeg holdt Haanden hen, Slagene jog imod mig. Jeg fik hende ind i Spisestuen, Pigen bragte The, og jeg

satte mig hos hende. Spise kunde hun ikke. Foran hver Bid standsede hun og saa ud for sig, som om hun saa et gyseligt Syn, og hvergang strejfede hendes Blik mig paa en egen øm, anklagende og forskende Maade. Jeg bad hende gaa til Ro snarest, da jeg skulde ind til min Prædiken. Hun nikkede lydigt som En, der ikke har nogen Vilje selv, men idet jeg bøjede mig for at kysse hende til Godnat, hviskede hun: — Det er, ligesom jeg alligevel kom for sent . . . Dybt bevægede denne Udtalelse mig, og jeg følte den heftigste Trang til at være sanddru imod hende og fortælle hende det lidet, der var sket. Og saa i Guds Navn lade hende tro eller tvivle. Men jeg vaandede mig ved at skaffe hendes arme skælvende Sind mere Bekymring. Tilmed vidste jeg jo, at mine Hensigter var redelige. Paa den anden Side havde Ida engang sagt til mig: Hvis du nogensinde løj for mig,

vilde jeg kunne føle det med hvert Haar paa mit Hoved . . . Senere skulde jeg blive mindet om disse Ord. I Dagbogen stod: Erhardt har løjet. Hun er hos ham. Jeg pines. Jeg pines . . .

— Jeg forlod Ida uden at tale. Hendes Blik trængte ind i min Ryg som en Fiskekrog, men jeg gik. Da Døren mellem os var lukket, tøvede jeg, tøvede jeg længe. Det var næsten med Væmmelse, jeg atter betraadte min egen Stue og aabnede Havedøren. Den svage Lyd af Marias Skridt forekom mig som Larm, der maatte vække Idas Opmærksomhed. Jeg gik ud for at se. Alt i Huset var stille. Lampen i Spisestuen var slukket. Med bøjet Hoved som en Forbryder gik Maria ind i min Stue. Vi satte os. I min forvirrede Stemning sørgede jeg for, at Afstanden mellem os blev størst mulig. Selv nu havde hun vanskeligt ved at tale. Dette opirrede mig. I en ret haard Tone,

sagde jeg, at min Tid ikke tillod denne Trækken i Langdrag. Nu maatte hun tale. Hun rejste sig, stemte Hænderne mod Bordfladen og spurgte — og det var, som om hun flængede Spørgsmaalet ud af sit eget Indre: Er det nødvendigt, en Kvinde betror sin Fortid til den Mand, hun skal giftes med?

— Jeg svarede herpaa et Ja uden Betingelse og forklarede hende, at efter mit Synspunkt, kunde et Ægteskab, der ikke var grundet paa Sandhed og fuld Tillid fra første Færd, aldrig blive lykkeligt.

— Hun havde sat sig igen og ludede nu helt sammen, som havde hun ikke ventet dette Svar. Jeg søgte at mildne Slaget og sagde, hun sikkert uden Frygt kunde betro sin Forlovede det, der nu pinte hende, og at hun bagefter vilde føle sig velsignet lettet. Hun rystede paa Hovedet og saa paa mig. Hendes Blik formelig krympede sig i Smerte. Jeg spurgte:

— Vil De da betro mig, hvad det er? Hun strakte sine Hænder ud — ikke mod mig — men som mod et usynligt Halmstraa, hun kunde klynge sig til: — Ja!

— Jeg havde paa Læben at spørge, hvorfor hun af alle just valgte mig til Fortrolig, men jeg holdt inde. Mit Instinkt sagde mig, jeg sad med et Spind saa skørt, at den mindste fremmede Bevægelse vilde sprænge det.

Jeg fik nu den Tanke, at det hele maaske var Indbildning, Nervøsitet, Overanstrengelse. Denne unge Pige, der midt i sin sønderrivende Smerte virkede saa pur og uberørt som en uudfoldet Blomst, hun kunde jo ikke have nogen „Fortid" — ikke i den Forstand, hvori Ordet almindeligvis opfattes. Tilmed var hun meget ung, næppe over tyve Aar. Men... de halvanden Mil, vandret alene ved Aftentide i en øde Egn, og det trætte forpinte

Udtryk, det tydede ikke paa blot og bar Nervøsitet.

— Jeg lagde min Haand paa hendes Hoved og talte til hende, som man taler til et Barn. Aldersforskellen mellem os var ikke stor, men i dette Øjeblik følte jeg mig som gammel Mand i Forhold til hende. Da hun vendte sit Aasyn op imod mig, tog jeg hende om Hovedet og kyssede hendes Pande . . .

— — —

Kammerjunkeren rømmede sig udfordrende. Men Præsten saa roligt over paa ham: — Hvormange Mennesker besidder vel den Forstandens Snarhed bagefter at kunne gøre Rede for det Virvar af Tanker og Følelser, der fører til hver nok saa lille Handling? Men, Gud er mit Vidne, dette Kys gav jeg hende udelukkende for at bevise hende, hun trygt kunde tale. Deres tvivlende Smil, Kammerjunker, gør mig hverken fra eller til,

men jeg haaber, De, inden min Historie er til Ende, glemmer at tvivle! . . .

— Maria løftede sine Arme og tog om mine Hænder, hun løftede Blikket og saa mig ind i Øjnene. Ja, hendes Blik rummede en Fare, og under andre Forhold end disse . . . hvem véd . . . men Blikket var ledsaget af det syge, fattige, hærgede Smil . . . Jeg kunde have løftet hende op og baaret hende paa mine Arme, som man bærer et sygt Barn, der ikke finder Hvile mer i Sengen. Uendelig yndig forekom hun mig og usigelig elendig. Fjern fra min Tanke var al Bevidsthed om at staa som Mand overfor en ung Kvinde.

— Alle I, der hører dette Skriftemaal fra forbigangen Tid, I vil ogsaa forstaa, at havde det været anderledes, havde jeg taget dette med mig i Graven. Nej, min Brøde har aldrig voldet mig Skam eller Anger, det, der skete, har kun fyldt mig

med Sorg og Undren. Undren uden Ophør.

— Hvorledes det føjede sig, mindes jeg ikke, der er Momenter, der som med en skarp Kniv er snittet ud af min Hukommelse. Men vistnok har jeg talt længe med hende og vistnok anvendt de mildeste og mest husvalende Ord, jeg kunde finde. Tilsidst fortalte Maria mig sin arme Historie. Vi gik op og ned ad Gulvet sammen. Min Haand laa om hendes Skulder, hun rystede som et Espeløv, medens Ordene dryppede som Draaber fra et gabende Saar. Maries Historie kan jeg ikke og vil jeg ikke gengive her, ikke i al dens Rædsel. Udadtil var der kun det, at en Mand havde forført hende — Barn som hun var . . . Ikke andet end det! Da hun havde talt ud, var hendes Ansigt gustent og Tænderne klaprede i hendes Mund. Jeg er ikke dømmesyg, jeg vil ikke sige, en ung Pige tager

Skade paa sin Sjæl, fordi hun indlader sig i et flygtigt Forhold. Hendes Natur kan være stærk og sund, fri og frels kan hun gaa ud af det igen. Men mod Marie var der handlet uforsvarligt — og hun havde lidt Skade paa sin Sjæl. Tænk Eder, alle I, der har Søstre eller Døtre, tænk Eder den unge syttenaars Pige, der var angst for hver Lyd, der var mørkeræd efter en ond Barndom, der var blid og hengivende . . . tænk Eder hende gaaende til Stævnemøder ved Nattetide paa den aabne Landevej, ventende Time efter Time paa et Menneske, der, naar han endelig kom, behandlede hende med den Raahed, end ikke Skøgen behøver at taale! . . .

— Hun aabnede sit stakkels blodige Hjerte for mig, og jeg forstod, det gjaldt hendes Sjælefred, at hun engang fik talt sig tom. Denne lille sky Pige, der om Dagen — selv Barn — var sat til at

vogte Børn, hun vandrede om Natten paa den nøgne Landevej ... hvert Træ forekom hende som et levende Væsen, der laa paa Lur efter hende ... indsvøbt i sin Angst som i en Kaabe af Is, gik hun dèr og ventede ham, der ikke vedkom hendes Hjerte ... Sad hun i Skolestuen, modtagende et af de Breve, uden Over- eller Underskrift, der bestemte Dag og Time for et nyt Møde. Krammede hun Brevet mellem de rystende Fingre — ingen maatte vide noget om hendes Færd. Rygtet var hendes Kapital ... Saa blev han ked af hende, det hele stod kun paa et Par Maaneder — nok til at forgifte hendes Tanker, hendes Drømme, hendes Livssyn ... Hun higer bort fra den Egn, hvor hun føler sig som forbandet, og flakker om fra Sted til Sted, hun møder en Mand, der elsker hende, der vil gøre hende til sin Hustru ...

Præsten tav og strøg sig atter gennem det høje hvide Haar. Det gamle Taarnur faldt til Slag, og med en Ærbødighed for Tiden, der ellers var os fjern, oppebiede vi alle, uden at gøre en Bevægelse, de tolv langsomt drønende Slag, der efterfulgtes af den spæde Klingren fra Urene indenfor de aabne Vinduer. Den lille Komtesse havde, som i Tanker, rakt sin Haand op mod Kammerjunkeren, der holdt den fast omsluttet.

— — —

Præsten trak Vejret dybt, saa fortsatte han:

— Og nu kom hun til mig for at faa et Raad. Kunde hun gifte sig uden at

tilstaa sin Fortid? Mig tilkom det nu at raade hende til en Handling, hvis Konsekvenser jeg til syvende og sidst umuligt kunde ane. Min Samvittighed bød mig raade hende til at tale. Hun var fuldt, aldeles overbevist om, at den unge Præst ikke vilde tilgive hende. Og jeg indsaa, at hun aldrig vilde faa Tilstaaelsen over sine Læber Ansigt til Ansigt med ham. Jeg ønskede det ikke heller. Det var nok, hun én Gang havde flænget den ud af sin Sjæl.

— Jeg tilbød at tale hendes Sag, at tage over til hendes Tilkommende og i Enrum forklare ham alt. Samtalens Udfald vilde jeg meddele hende i et Brev. Hun takkede mig, men jeg forstod, hun ikke nærede Haab. Hun vilde gaa . . . Jeg havde just hørt om al den Rædsel, hun havde udstaaet paa sine ensomme Landevejsfarter ved Nattetide, og nu skulde jeg slippe hende ud alene, nu,

Klokken var over to, og Maanen forlængst gaaet ned! Jeg kunde ikke gøre det. Følge hende selv vovede jeg ikke af Hensyn til Ida. Der var saa kun det at lade hende blive, til Dagen — ret snart — begyndte at gry. Hun ønskede selv at gaa, hun erklærede med sit syge Smil, at hun aldrig mere var bange for Mørke og Ensomhed, det hjalp mig ikke. Jeg kunde ikke gaa til Ro og vide hende alene derude i Natten.

— Omsider lovede hun at blive i min Stue, til det dæmrede . . . Jeg havde altid hos mig nogle Chocolader, jeg tog for at stille Anfald af nervøst-pludselig Sult. Dem satte jeg for hende og skænkede hende et Glas Vin. Jeg slukkede Lampen og vilde gaa. Da sagde hun: — Hvad skal jeg gøre, naar han støder mig bort . . . jeg kan ikke leve uden ham. Han er det eneste Menneske, der har været god imod mig! Jeg svarede:

— Det lover jeg, han skal ikke støde Dem bort. Jeg vil lodde hans Natur, og er han saadan, at han ikke kan taale Sandheden, saa, i den barmhjertige Guds Navn, skal han heller ikke erfare den. Og i saa Fald, Maria, paatager jeg mig Samvittighedens Ansvar for os begge.

— Jeg trak Døren til efter mig og gik ind i Sovekamret. Ida var gaaet til Ro, og det lod til, hun sov. Selv laa jeg vaagen. Det, der var sket i disse Timer, var for mig noget saa usædvanligt, at det overvældede mig. Min Samvittighed krympede sig, omend jeg ikke var mig nogen virkelig Skyld bevidst. Men omstødes kunde det ikke, at inde i min Stue sad en fremmed Kvinde, med hvem jeg fra nu af havde en ubrydelig Hemmelighed — og at jeg havde handlet bag Idas Ryg. Tankerne flakkede henover Enkelthederne i den hæslige Historie, Maria i sin Vaande

havde aabenbaret mig, jeg kunde ikke blive den kvit.

— Pludselig fo'r Ida op med et Skrig og blev siddende oprejst. Da jeg spurgte, hvad det var, svarede hun stille: Jeg drømte! Men hun tav med Drømmens Indhold. Ikke heller klyngede hun sig til mig, som hun plejede, og hun søgte ikke min Haand. Idas Vane at holde mig ved Haanden, gjaldt baade Nat og Dag. Sjælden vaagnede jeg nogen Morgen med to frie Hænder. Gerne havde Ida i Nattens Løb grebet den ene, som hun i Søvne omsluttede med begge sine. Undertiden havde hun bredt min Haand ud og lagt den under sit Hoved som en Pude . . .

— Det begyndte at dæmre. Ida sad endnu ret op i Sengen, som om hun lyttede efter noget. Jeg vovede ikke at tale til hende. Blodet kogte for mine Øren. Var det muligt, hun havde hørt

nogen gaa ovre i min Stue? Havde hun Mistanke? Dybt angrede jeg min store Uforsigtighed, men sket stod ikke til at ændre — at tale nu var ugørligt. Jeg havde kun at bede til, Maria var vel ude af Huset, og love mig selv, sligt aldrig senere skulde ske. Ida vedblev at lytte. Ogsaa jeg lyttede nu, men ikke den ringeste uvante Lyd naaede mit Øre. Jeg hørte den ilfærdige ligesom forpustede Tikken fra Idas Ur og den høje klare Klingen fra mit eget større Ur. Det og saa de lette Susninger, der nu og da gik hen over Haven og bevægede Træer og Buske. Men Ida var saare lydhør. Hun skelnede Poppel fra Pil, Bøg fra Eg og Lind fra Elm blot ved at høre efter Løvklangen. Nu tog hun sig med begge Hænder til Hjertet og med et dybt Suk faldt hun tilbage i Puderne. Hendes Legeme var iskoldt, jeg troede hende død. I min Fortvivlelses Sanseløshed

bar jeg mig ad som ellers, naar Ida klagede over Nattekulden. Jeg satte mig paa Sengekanten og prøvede at varme hendes Fødder i mine Hænder. Hun kom til sig selv igen og faldt næsten øjeblikkelig i tryg Søvn.

— Vort Sovekammer vendte mod Øst, og da det første Solskær flimrede ind, vidste jeg, at Maria var borte. Jeg følte mig nu lettere tilmode og tvang mig selv til at tro, det var min egen nervøse Ophidselse, der havde taget Magten fra mig, at Ida virkelig havde drømt, og at hendes besynderlige Væsen var uden al Forbindelse med det, der var foregaaet. Tilsidst troede jeg det. Troede det i Aar og Dag — indtil jeg fandt Dagbogen. Der stod: — Hun er hos ham inat. Det er, som om mit Hjerte ligger mellem to Møllesten. Gid jeg kunde stikke mine indvendige Øjne ud. De ser det, de ikke maa se . . .

Præsten gik nogle Skridt frem. Hele hans Skikkelse var indfanget af Maanelys. Han saa opad i den straalende Stjernehimmel, som søgte han dèr Svaret paa de Gaader, han ikke „ad Forstandens eller Troens“ Vej kunde løse. Saa lukkede han Øjnene og holdt Hænderne for. Da han atter tog dem bort, saa jeg, han havde grædt. Ogsaa den lille Komtesse kæmpede mod Graaden.

— — —

— Forklar mig nu dette? Ida har vidst, tænkt, anet, følt, ligemeget hvilket Ord jeg bruger, hun har *vidst*, at Maria var hos mig. Hun har set det med sine „indvendige“ Øjne — men disse stakkels

Øjne har ikke set klart, ellers havde hun vidst Sandheden og *ikke* sørget sig tildøde . . . Det er den Sammenhæng, jeg ikke fatter . . . I de første Aar efter Idas Død sad jeg Aften efter Aften med Dagbogen i mine Hænder. Jeg mente, jeg maatte vel engang finde Løsningen paa den Gaade. Men jeg har lært, det nytter ikke at granske efter sligt . . . der er Dybder, hvor ingen Loddeline fanger Bund.

Da jeg vaagnede, var Ida oppe, hun var meget bleg, men intet i hendes Væsen tydede paa, at hun var oprevet og ulykkelig. Hun kom hen og kyssede mig og bad mig glemme hendes underlige Adfærd om Natten. Hun var, sagde hun, bleven overtræt af Markedsgøglet og de mange Mennesker og af Længsel efter mig. Saa hviskede hun til mig: — Du skal se, Erhardt, jeg gaar ligesaa stille hen og dør af at elske dig . . .

— — —

Igen holdt Præsten inde. Maanen svævede lige over hans Hoved. Himlen lyste som en Sø af flydende Sølv. Popplerne langs Voldgraven klirrede som Millioner af sprukne Glasklokker. Der var saa stille, trods det, at vi hørte den hede Syden af de store tændte Gaskroner inde i Vestibulen. Vore Aandedrag lød som Sukken.

— — —

Præsten sagde: — I fremmede Mennesker! I synes vel, det er forunderligt, jeg saadan taler om det, der er det dyrebareste og det sørgeligste i mit Liv. Jeg synes det selv. Men ligesom Maria talte sig ud for mig, maa jeg i denne Sommernat tale mit Hjerte ud for Eder. Mod Maria begaar jeg ingen Synd, og Ida er forlængst dèr, hvor alt er Klarhed og Sandhed . . .

— — —

Tavse sad vi paa den nitrinnede Trappe, indspundet i Maanens levende, underfulde Lys. Vi var som ét samhørende Legeme, som én aarvaagen lyttende Sjæl. Præsten strøg sig gennem sit højt bølgende hvide Haar, der skinnede som ædelt Metal i det skarpe Maaneskær. Han fortsatte sin Fortælling, men Stemmen lød svagere, nu og da vibrerede den som en Sølvstreng:

— Dagen efter var det Søndag. For første Gang i mit Liv stod jeg uforberedt overfor min Menighed. Ida sad paa sin vante Plads i den udskaarne Stol lige under mig. Hendes Blik var rettet mod mig, som saa hun gennem mine Øjne ind i min Sjæl. Jeg følte Blodet gaa fra Hjernen, jeg mærkede Tankernes voldsomme Flygten. Jeg var tom som et bristet Kar, hvoraf Vandet er rundet ud. Redningsløst ledte jeg i Øst og Vest, jeg stod just i Begreb med at foregive Ilde-

befindende, da Tankerne atter kom flyvende. Jeg véd ikke, hvorom jeg talte, men da jeg bagefter gik ind i Sakristiet, kom Ida ind til mig — hvad hun ellers aldrig gjorde af Respekt for Sognefolkenes store Former. Hun lagde Armene om min Hals og sagde: — Erhardt, saadan skal du tale over mig, naar jeg er død, hører du! Der forløb et Par Dage inden jeg bekvemmede mig til at tage over til min Nabopræst og udrette det Ærinde, jeg havde paataget mig. For at komme afsted, maatte jeg lyve for Ida, og hun lod, som om hun troede Sandheden af det Paaskud, hvorunder jeg tog bort.

— Paa Vejen over til ham begyndte jeg at indse det taabelige og uoverlagte i mit Løfte. Jeg burde have indset det før. Han og jeg var i vore Livsanskuelser forskellige som Dag og Nat. For mig var det altid let at dømme mildt, jeg, der var vokset op paa Livets Solside. Han hørte

til de strenge Naturer, der stiller ubønhørlige Krav til sig selv og andre. Flere Gange var det hændet, at jeg — i Overensstemmelse med mit Syn — viede Folk, han havde nægtet at vie; eller konfirmerede Børn, han havde vist fra. At han ikke tog mig sligt ilde op, var Bevis paa hans fuldt ud redelige Sindelag. Han bød mig hjertelig velkommen. Inden jeg var naaet videre end til det første ligegyldige Ordskifte om Vejr og Vind, nævnede han Maria, og en Stund var han ikke til at standse. Hans Ord var en eneste Hymne til hende. Han bad mig forrette Vielsen, ikke blot, fordi han satte Pris paa mig, men fordi Maria havde udtalt Ønsket om at blive viet af mig. Jeg blev noget forvirret over at høre dette, jeg vidste ikke af, jeg havde været paa Tale dem imellem. Han var saa opfyldt af sin unge, stærke Kærlighed, at Ordene strømmede fra hans Mund. Livet havde

forvandlet sig for ham fra mørkt til lyst, siden han havde lært hende at kende. Hun var Kvinden i al sin Renhed og Fuldkommenhed. I hendes Mund fandtes ikke Svig. Hun var Klippen, hvorpaa han kunde bygge sin Fremtid. Han spurgte, om jeg fattede, hvad det betød for ham at faa en Hustru som Maria, en Kvinde, der i sin kyske Ubevidsthed maatte blive et lysende Eksempel for hele Menigheden. Og han erklærede, at han til den Dag, han mødte hende, havde haft til Hensigt at forblive ugift for at kunne hellige Menigheden alle Evner og Tanker. Atter talte han om hendes ubesmittede Tankegang, hendes Sjæleadel. For mig var det mere end pinligt at høre dette. Jeg, der endnu havde i friskt Minde det frygtelige Billede, hun havde oprullet for mig, jeg, der vidste, at hendes Tanker var besudlet, som hendes Legeme var besmittet.

— Varligt prøvede jeg at dreje Samtalen. Jeg gav mig til at drøfte Forskellen mellem vore Menigheder, kom derfra ind paa Forholdet i Hjemmene og mellem Mand og Hustru og naaede omsider derhen, hvor jeg vilde. Jeg talte om de faldne Kvinder og udtalte som min Overbevisning, at den Mand baade kristeligt og menneskeligt set udrettede en større Gerning, der tilgav en saadan Kvinde og rejste hende gennem Kærlighed, end den, der udsaa sig en ren og uprøvet Kvinde til Hustru. Han indrømmede dette i visse Tilfælde. Jeg erklærede, det maatte gælde alle Tilfælde. Hertil svarede han: — Kun ikke for en Præst. Hvem véd, maaske kunde jeg falde i Elskov til en saadan Kvinde, saalænge jeg intet anede, men den Dag, jeg fik Visheden, maatte jeg slippe hende. Det modsatte vilde være Synd mod den Hellig-Aand. At tage en

vanæret Kvinde til Hustru, vilde være at bringe Vanære og Forargelse over hele Menigheden. Jeg vilde derved have forbrudt den Magt over Sjælene, jeg har faaet i Naadegave af den Højeste . . . Derfor er det, jeg i mine Tanker atter og atter knæler for Maria. Hende har jeg Lov at tilbede, hende tør jeg gøre til min Hustru. Hun skal gaa foran og vise mig og alle andre Vej . . . Har De set Marias Øjne? Har De set Afglansen af Gud? . . .

— Jeg blev hos ham endnu en Tid og lovede at vie ham og Maria. Jeg var klar over min Handlemaade og mit Ansvar . . . Ja, uden Bæven vilde jeg paa den yderste Dag staa frem og bekende, hvad jeg havde gjort. Det var ingen Synd. Det véd jeg.

— Jeg bad ham om Pen og Papir og skrev i hans egen Stue til Maria. Brevet

indeholdt ikke synderligt mere end Ordene: Efter nærmere Overvejelse raader jeg Dem til at tie. Lad Fortiden være død og begynd et nyt Liv. Tving Dem selv til at glemme, og det vil lykkes med Tiden. Riv Frygten ud af Deres Hjerte og læg roligt Ansvaret paa mig. Jeg tager det som Præst og som Menneske. De har mit Venskab og min ubrydelige Tavshed . . . Paa Hjemvejen lagde jeg Brevet i Postkassen nede i Landsbyen.

— Ida spurgte flygtigt, om jeg havde haft en rar Tur, men straks efter bad hun mig hjælpe sig at skære Blomster af og talte ikke mere om min Fraværelse. Det havde lignet hende mere at fritte mig ud, Sætning for Sætning, indtil hvert Ord var bleven plukket ud af mig . . . I Dagbogen staar: Erhardt er borte. Hvor er han? Kommer han igen? Han lyver

for mig. Hos hende er han ikke, det føler jeg paa mig . . . men det er for hendes Skyld, han gik. Jeg forstaar det ikke. Jeg kan ikke leve uden ham, og jeg vil saa nødig dø.

Præsten knugede sine Hænder og ventede en lang Stund, inden han kunde fortsætte:

— Der gik nogle Uger. Faa kun. Jeg havde ventet paa en eller anden Maade at høre fra Maria, men hun viste sig ikke, og hun skrev ikke. Heller ikke kom hun i Kirken mere. Mellem Ida og mig var hun aldrig paa Tale. Jeg har svært for at lyve, og det er jo engang Løgnens grusomme Konsekvens, at den ene drager de tusind efter sig. Jeg kunde ikke nævne hende uden at gentage en Løgn eller lave en ny. Derfor undgik jeg dette Emne. Og Ida . . .

Det faldt mig jo ikke ind, at Ida tænkte paa hende, ustandseligt, Dag og Nat.

— En Søndag, lige efter Middag, kom Pastor U. over til os. Han udbad sig en Samtale i Enrum med mig. Jeg saa Ida gribe om Ryggen paa en Stol og blive hvid i Ansigtet, og jeg troede — Daare, som jeg var — jeg troede, det var, fordi hun skulde undvære mig saalænge. Vi gik over i mit Studereværelse. Han var meget bevæget. Der var sket en Forvandling med Maria, sagde han, en ubegribelig Forvandling. Fra det Øjeblik, han havde ønsket at faa Bryllupsdagen berammet, var hun blevet som en anden. Hun, der før havde jublet ved Tanken om Fremtiden, blev tavs og indesluttet og gav lutter undvigende Svar. Det var kommen saa vidt, at hun rystede, blot han hentydede til Brylluppet. Nogle Gange var han trængt ind paa hende, og hun havde da kun svaret:

— Jeg er ikke god nok til dig! Han vidste ikke sine levende Raad. Han forstod hende ikke, men var dog vis paa, at hun elskede ham nu som før. Han havde nu fattet den Idé at bede mig prøve at tale hende til Rette, eller i det mindste erfare den sande Grund til hendes forandrede Væsen. Han sagde: Kan *De* ikke, kan ingen!

— Naturligvis lovede jeg ham at tale med hende, skønt jeg var meget mistrøstig angaaende Udfaldet. Aabenbart havde det, at jeg paatog mig Ansvaret, ikke lettet Byrden fra hendes Sind.

— Et Sekund fo'r det mig gennem Hjernen, at jeg burde benytte Lejligheden, — hans Angst for at miste hende — til at komme med Sandheden. Almen menneskelig Fejghed hindrede mig deri. Han fortalte mig, at Tanken om Marias: Jeg er ikke god nok til dig! pinte ham mere end noget andet. Han kunde ikke ar-

bejde mere, han havde maattet aflyse sin Prædiken. Det svimlede for ham, naar han saa ud over de mange Mennesker. Maria var det eneste, han overkom at tænke paa. Og nu, naar han laa om Natten og ikke kunde sove, bankede Fristeren paa hos ham og hviskede, at det jo var muligt, Maria havde et eller andet, der *maatte* skille dem fra hinanden.

— Om saa var? henkastede jeg med bankende Hjerte. Pastor U. spærrede Øjnene op og svarede: — Om saa var — vil jeg bede Herren bevare min Forstand. Jeg tror ikke, jeg kom over det.

— Disse Ord gengav mig min Handlekraft. Jeg havde Følelsen af, at jeg holdt to Menneskeliv i min Haand, og at Ansvaret i dette Øjeblik med en Møllestens Tyngde blev lagt paa mine Skuldre. Jeg foreslog ham at lade hende hente over til os samme Dag, og han syntes helt

trøstet ved Tanken. Jeg havde ganske glemt, at vor Karl just havde fri den Dag. Pastor U. var selv kørende i en lille Gig, og rimeligst havde det altsaa været, ifald han var kørt over efter sin Forlovede.

— Nu gik vi imidlertid over i Dagligstuen til Ida. Jeg saa, hun var meget urolig, hvorfor jeg straks nænsomt satte hende ind i Aarsagen til Pastor U.'s Besøg.

— I, som hører mig fortælle dette, I, som længst har erfaret Idas sygelige, halve Medviden, vil mene, jeg bar mig forkert ad. Men husk, jeg anede jo dengang intet. Pastor U. talte aabent til Ida som til mig, han talte om vor Lykke og om den Lykke, der havde været ham forjættet. Og han spurgte nu Ida, som han havde spurgt mig, om hun kunde forestille sig, hvilke Motiver, Maria kunde have til sin Udskyden af Brylluppet. Ida undveg Svaret, men saà saa forpint ud,

at jeg spurgte, om hun var syg. Hun svarede med et tvungent Smil, at Solen var faldet i hendes Nakke, og hun havde stærke Hovedsmerter.

— Maria skulde hentes. Pastor U. sagde nu — atter et af Leddene i de Tilfældigheder, der kædede sig sammen til den forfærdelige Ulykke: — Gør mig en Vennetjeneste, tag De over efter hende. Tal med hende paa Vejen. Jeg har den Forudfølelse, at De og De alene kan overvinde hendes Skrupler!

— Jeg saà spørgende over til Ida. Hun havde blaa Ringe under Øjnene og saà ud, som var hun ved at segne. Det var mig umuligt af Hensyn til min Gæst at bede Ida følge mig, desuden kunde jeg isaafald ikke tale med Maria paa Vejen. Men jeg kendte Ida nok til at vide, at hendes altid aarvaagne Skinsyge vilde krympe sig, naar jeg alene kørte bort

efter en ung Dame, selv om denne unge Dame var aldrig saa forlovet.

— Ida raadede mig til at gøre som Pastor U. bad, men samtidig sendte hun mig et af disse smertefuldt anklagende Blik, som kun Kvindeøjne ejer — og jeg fatter ikke, jeg fatter ikke, jeg tog bort. Men jeg gjorde det. Jeg lod mig berolige af hendes matte: Erhardt, jeg synes, du skulde gøre det, saa underholder jeg imedens Pastor U.

— Jeg gik ud og spændte for og kørte.

— Maria var straks parat til at følge mig, og jeg forstod, hun længtes efter at tale med mig. Hendes Udtryk vidnede om, at hun havde gennemgaaet frygtelige Sjælekvaler, siden jeg saà hende sidst, men hun syntes nu at være faldet til Ro i en eller anden Beslutning.

— Da vi var kommen lidt bort fra Gaarden, takkede hun mig for mit Brev og tilføjede, det for en Tid havde styrket

hende. Men jo mere, hun tænkte over det, jo frygteligere forekom det hende ikke blot at skulle begynde Ægteskabet med et Bedrag, men ogsaa at gennemføre det og derved mindes om det hver Dag og Time. Og saa — at det endelig engang *kunde* blive afsløret.

— Hun havde nu besluttet sig til for at undgaa al anden Forklaring at rejse bort og sende Pastor U. sin Ring med et Brev, hvori hun vilde lade ham forstaa, at hendes Kærlighed gradevis var taget af, og at dette var Grunden til, hun vægrede sig saa heftigt ved at bestemme Bryllupsdagen.

— Jeg holdt Hestene an, og vi kørte nu Fod for Fod, medens jeg — som om det gjaldt min egen Lykke — søgte at gendrive og imødegaa hendes Standpunkt.

— Vore Roller var byttet om siden hin Aften, jeg indtrængende besvor hende at tilstaa alt. Jeg sagde, jeg havde raadet

hende til at tie, fordi hendes Kæreste simpelthen ikke kunde bære Sandheden, og fordi jeg afgjort mente, de to Mennesker kunde gøre Livet rigt og lykkeligt for hinanden. Men selvfølgelig maatte hun ikke indlade sig paa „Bedraget“, medmindre hun ejede Sjælsstyrke nok til at gennemføre det uden moralsk at gaa til Grunde. Jeg prøvede at overbevise hende om, at hun roligt kunde fralægge sig enhver Skyld i dette Forhold. Hun var Barn dengang, et misbrugt, mishandlet Barn, der ialfald havde sonet Uretten ved at tie gennem sine Samvittighedslidelser og gennem al den Angst, hun i Tidens Løb havde udstaaet. Og jeg sagde, efter min Mening maatte det just være hende en Lise at slippe alle Minder om Fortiden. Hun vendte Ansigtet om imod mig og sagde: — Jeg er bange for Opdagelsen. Jeg tror paa, at alt kommer for en Dag.

— Hvormange kender Deres Hemmelighed? spurgte jeg.

— De er den eneste Fremmede!

— Jamen Menneske, saa afhænger det jo af Dem, af Dem alene!

Maria svarede: — De forstaar mig slet ikke. *Han* lever. Det er ikke mig, der har sluppet ham. Jeg elsker ham ikke, jeg har aldrig elsket ham. Jeg har frygtet ham. Jeg har adlydt ham. Han har pint mig, nedværdiget mig. Men han har vakt Kvinden i mig, det er jo umuligt — umuligt at glemme det. Om der gik tyve Aar, om der gik fyrretyve Aar, og han kom og kaldte paa mig, jeg maatte jo adlyde.

— Saa elsker De ham, Maria! Hun saà paa mig med sine dejlige Øjne: — Hvis han og jeg mødtes igen, saa kunde der kun ske et af to, jeg maatte dræbe ham eller . . . selv gaa ud af Livet. Men det nytter ikke, vi taler om det, De er

Mand og jeg er Kvinde, vi kommer aldrig til at forstaa hinanden helt.

— Men jeg gav ikke fortabt. Jeg talte hende til og skammede hende ud for saadanne meningsløse, syge Fantasterier. Jeg forklarede hende, at den Synd, hun begik ved at tie, var ringe mod den, hun kunde begaa ved at tilintetgøre baade sin egen og en andens Lykke, og sluttelig gengav jeg Pastor U.'s Ord: — Om saa er, vil jeg bede Gud bevare min Forstand.

— Maria sad stille ved min Side. Pludselig sagde hun: — Ja, De har Ret. Nu ser jeg, De har Ret, og jeg vil prøve at handle efter Deres Ønske.

— Nej, svarede jeg, ikke *prøve*, De maa være sikker paa Dem selv og gaa frem og *aldrig* se Dem tilbage!

— Der kom et forklaret Udtryk i hendes Ansigt: — Ja, nu *tør* jeg blive hans Hustru.

— Vi kørte videre, hver i sine Tanker. Jeg skulde vel vogte mig for at berøre Emnet, nu hun havde ladet det falde. Lidt før vi kom til Præstegaarden, tog hun mig om den Haand, der holdt Tømmerne: — Vil De saa lyse for os paa næste Søndag? Jeg nikkede.

— Da vi kørte op for Døren, stod Pastor U. der alene for at tage imod os. Det anede mig, der var noget galt paa Færde med Ida, men jeg ventede med at spørge, indtil vi var kommen af Vognen. Med et Par Ord forklarede jeg den lykkelige Mand, at alt var ordnet, og saa spurgte jeg efter Ida. Hun havde lagt sig, hendes Hovedpine var taget til . . .

— Hendes Betroelse til Dagbogen paa dette Tidspunkt er Klageskriget fra en formørket Sjæl . . .

— Da jeg kom ind til hende, spurgte hun: Lykkedes det dig at overtale hende? Hun lagde Vægt paa Ordet „overtale“,

hvad der undrede mig, men jeg svarede naturligt: — Ja, og jeg takker min Gud, at det lykkedes mig. Lidt efter stod Ida op, men hun saà saa lidende ud, at jeg bebrejdede mig, jeg havde tvunget hende dertil ved at tale om vore Gæster.

— Maria og hendes tilkommende Mand blev hos os til sent om Aftenen, og vi var alle meget stille. Den sidste Timestid tilbragte vi inde i min Stue med Døren aaben ud til Haven. Vi talte om det forestaaende Bryllup og bestemte, det skulde fejres hos os, i al Stilhed. Ida, der havde Kvindens Evne til at forstille sig overfor alle andre, talte om det med største Naturlighed og begyndte endog spøgende at udspørge Maria om hendes Duelighed paa huslige Omraader.

— Jeg bad Ida tage et eller andet i det gamle Chatol, som hun sad nærmest. Pastor U. sprang til, han vred Nøglen rundt, men Døren gik ikke op. Ida gav

sig til at le, og jeg skulde just gøre ham opmærksom paa Mekanismen, da Maria tankeløst sagde: Der er en Fjeder under Klappen.

— Det gav et Sæt i mig. Ida saà hastigt hen til mig, men lukkede saa sine Øjne, som om hun ikke udholdt Synet. Maria tog sig sammen og sagde endelig, men bleg og med rystende Stemme: — Vi havde netop saadan et Chatol i mit Barndomshjem.

— Pastor U. bemærkede intet, men i mit Indre vedblev det at genlyde: Saa let, saa uforvarende kommer man altsaa til at røbe det, man for alt i Verden vil dølge! Og jeg erindrede Marias egne Ord: — Alt kommer for en Dag, før eller senere . . . Det var mig selv, der havde vist Maria Mekanismen, for at hun, inden hun gik, kunde sætte Vinen tilbage i Skabet.

— Næste Søndag og Søndagen efter lyste jeg for Maria og Pastor U., og i Mellemtiden saas vi ret ofte. Min Hustru tog endog med Maria til Staden for at gøre Indkøb af Husgeraad og hjælpe hende med Valget af Tæpper og Gardiner. Jeg var ikke uvidende om, at Idas Nervesystem var forunderlig nedbrudt. Hun skjalv ved den mindste uventede Lyd og fór sammen, blot hun saà mig. Hun undveg mine Kærtegn. Jeg mente, Søbade vilde være det bedste Middel til at styrke hende, og besluttede kort efter at tage Ferie og rejse med hende, da jeg jo vidste, hun aldrig gik ind paa at rejse alene.

— Maria havde endelig taget sit Parti, og jeg var nu overbevist om, hun havde Kræfter til at gennemføre, hvad hun havde paataget sig. Men engang i Forbigaaende skræmte hun mig ved pludselig med den gamle Fortvivlelse i Blikket at hviske: — Jeg tør ikke, tør ikke tro paa, det gaar godt . . .

— Maria bad mig tage sig til Alters en Dag alene. Jeg fandt ingen Grund til at nægte det, men jeg spurgte Ida, om hun vilde med over i Kirken. Hun afslog det med en Hovedrysten, men indbød Maria til at overnatte hos os efter Altergangen for ikke at gaa den lange Vej tilbage til Herregaarden. Maria havde selv ønsket at varetage sin Lærergerning til den sidste Dag.

— Denne Altergangstime staar for mig som det højtideligste i mit Liv.

— Da vi fulgtes tilbage til Præstegaarden, fandt vi Ida besvimet foran Tærskelen

til min Stue. Nu begyndte jeg for Alvor at blive urolig. Jeg sendte Bud efter Lægen, han erklærede efter Undersøgelsen, at Hjertet var sygt, og der maatte fares uhyre varsomt med hende. Om nogen Baderejse var der ikke tale. Ida skulde foreløbig holde Sengen og maatte for enhver Pris skaanes for Sindsbevægelse.

— Jeg veg ikke fra hende. Pastor U. foreslog nu selv at udsætte Brylluppet, men da jeg nævnede det for Ida, bad hun mig — og det var eneste Gang, jeg hørte hende sige noget i en bitter Tone — om dog at passe mine Pligter uden Hensyn til hende. Hun tilføjede: — Den Ceremoni gør dog hverken fra eller til.

— Men Idas Tilstand gjorde mig det umuligt at holde Bryllupstale, og det blev nu ordnet saaledes, at den Præst, der havde konfirmeret Pastor U., en gammel Mand, der sad i Kald oppe i Nordjylland, lovede at komme og forrette Vielsen i mit Sted.

— Pastor U. ønskede, at Maria skulde have en Samtale med ham forud, og Ugen før Brylluppet rejste hun bort for at komme igen to Dage senere. Pastor U. fulgte hende til Toget og kom derfra over til os, hvor han blev Resten af Aftenen. Han sad ved Idas Seng og talte om Maria og om deres Fremtidshjem, der nu stod rede. Ida laa og lyttede dertil, og det forekom mig, hun var mere fornøjet end ellers under sin Sygdom. Hun lo højt, da han beskrev, hvorledes Maria nær var kommen for sent til Toget, saa han ikke engang fik sagt Farvel til hende, før det var kørt, og at han i Farten greb en fremmed Haand, der raktes ud gennem Kupévinduet, og kyssede den, inden han opdagede Fejltagelsen.

— Dette skete om Fredagen, om Lørdagen var Ida atter kvik og laa og nynnede, medens hun nu og da haardnakket erklærede at ville op næste Dag.

— Ud paa Eftermiddagen spurgte hun, om jeg ikke skulde ind til min Prædiken. Jeg var bange for at ængste hende ved at sige, at jeg under disse Forhold aldeles ikke kunde tænke paa at prædike, jeg undveg derfor Spørgsmaalet og sagde, at der var Tid nok.

— Hun slog sig til Taals et Par Timer, men da Skumringen faldt paa, begyndte hun igen, om jeg da helt glemte min Prædiken. Hun sagde ydermere, at hun var træt og vilde sove, medens jeg arbejdede, og at jeg slet ikke skulde tænke paa hende — desuden kunde Dørene mellem os staa aabne.

— Der var fem Døre mellem Sovekamret og mit Studereværelse. Jeg føjede hende og lod dem staa, den ene efter den anden, medens jeg satte mig over i min Stue og prøvede at læse. Med halve Timers Mellemrum gik jeg ind for at se til Ida. Hun sov, og jeg listede tilbage.

— Pludselig hørte jeg et hvinende Skrig, jeg styrtede ind og saà Ida sidde oprejst i Sengen og ligesom afværgende strække Armene ud. Da jeg ude af mig selv af Angst spurgte, hvad det betød, svarede hun mig klangløst: Jeg drømte!

— Og uvilkaarlig dreves mine Tanker i samme Nu til hin Lørdagnat, hvor hun havde sagt de samme Ord, ogsaa uden at forklare sig. Hun blev siddende oprejst og saà frem for sig med stive Blikke, som om hun lyttede efter noget.

— Jeg lyttede ogsaa, men hørte intet. Sovekamret vendte ud mod Gaarden, og dèr var nattestille. Jeg satte mig paa Sengekanten og lagde Armene om hende for at beskytte hende mod hendes syge Frygt, men hun løsnede dem og bad mig gaa.

— Lægen havde sagt, hun fremfor alt maatte skærmes mod Sindsbevægelse, altsaa maatte jeg føje hende og gaa, hvor-

vel det faldt mig tungt at gaa fra hende, medens hun sad dèr og aabenbart ikke var Herre over sig selv.

— Hun raabte efter mig, og hendes kære lyse Stemme var helt hæs af Ophidselse: Luk Dørene efter dig, hører du, luk alle Dørene. Ikke én maa staa aaben!

— Med Fortvivlelse i Hjertet gjorde jeg hende til Vilje, men jeg bestemte i dette Nu, at fra næste Dag vilde jeg have en Sygeplejerske i Huset. En Fremmed vilde bedre rolig og selvfølgelig kunne vejlede min arme lille Hustru, naar Tankerne traadte de vildsomme Stier.

— Jeg tog Biblen for mig og slog op Sted efter Sted for at finde Trøst, forgæves, ogsaa jeg blev mere og mere urolig.

— Den dødlignende Stilhed udenfor — ikke et Blad rørte sig — virkede heftigere paa mig end den voldsomste Orkan. Mine Nerver ligesom krævede Lyd, og jeg hørte ikke en Lyd hele Huset over. Jeg haabede, Ida var falden til Ro, men jeg vovede ikke at se efter, Huset var gammelt og Dørene skreg paa Hængslerne, naar jeg aabnede dem.

— Saa sad jeg da alene og biede paa Natten, medens jeg grublede, som om Panden skulde sprænges for at finde Grunden til Idas Sygdom. Hvorover var hendes Hjerte blevet sygt? Havde jeg Skyld? Havde jeg blot den ringeste Skyld?

— Uden at vide af det var jeg begyndt at lytte, sagtens paavirket gennem Synet af Idas lyttende Blik. Jeg holdt Hænderne for mine Øren, vis paa, det var noget, jeg burde bekæmpe; men jo mere jeg stampede imod, jo mere anspændte jeg alle Hørenerver.

— Tilsidst fløď Blodet som brusende Strømme inde i mit Hoved.

— Pludselig faldt Stilheden paa, og i samme Nu hørte jeg Skridt udenfor Huset, i Haven. Og i samme Nu vidste jeg — vidste jeg uden at begribe hvorfor —, at det var Maria.

— Men jeg rejste mig ikke for at lukke hende ind. En tung Sløvhed overfaldt mig. Tanken, der var raadende, gik ud paa det: Hvad vedkommer hun mig?

— Der blev banket paa Døren, ganske svagt. Lidt stærkere. Den var ikke laaset. Jeg sagde ikke: kom ind!

— Men Døren gik op, og Maria gik ind i Stuen og kom hen til mig.

— Dèr blev hun staaende og saà paa mig, medens hun bevægede Læberne for at tale, men der kom ingen Lyd over dem. Og nu saà jeg, hun var graa i Ansigtet, Haaret var faldet ned, hun var barhovedet. Kjolen var flaaet forneden og forrevet, som om hun havde gaaet gennem tykt og tyndt uden selv at sanse det.

— Det er vel altid saa her i Livet, at det ene voldsomme Indtryk momentvis forjager det andet. Ida var — for nogle Øjeblikke — ude af min Tanke. Jeg ikke saameget som ængstedes ved Muligheden af, at hun skulde kunne høre os tale.

— Jeg saà paa hende, hun saà paa mig. Tænderne hakkede i hendes Mund som af Kulde, hun blev ved at bevæge Læberne, blev ved, uden at kunne faa Lyden frem. Jeg tog hende om Skuldrene og ruskede hende for at faa hende vakt af

den Forvildelse, der havde berøvet hende Taleevnen:

— Hvad er der sket, Maria, hvad er der sket? Er han død? og jeg tænkte paa Pastor U. Maria stod tavs overfor mig, de tunge forvaagede Øjne stirrede paa mig med et næsten blindt Udtryk. Det var, som om Sjælen var dræbt i dette levende Vrag. Saa gav hun sig til at le — det var Dødsklokkernes Kimen over hendes Lykke.

— Hun sagde stadig ikke noget, men lo og lo, medens Trækkene mere og mere forvredes og Øjnene ligesom sank dybere og dybere ind i deres Huler.

— Maria, sagde jeg, hvor har De været? Hvem er Skyld i dette?

— Og nu svarede hun: — Hvor jeg har været? Spørger De om det? Jeg har kørt i Kupé med *ham* . . . alene, fire Timer i Træk. Den Mand, jeg elsker,

lukkede mig selv ind i Kupéen til den Mand, jeg . . .

— Maria standsede pludselig og sank paa Knæ, hvor hun stod. Hun løftede de sammenknugede Hænder op over Hovedet og gentog: Den Mand, jeg . . . Og kom ikke videre.

— Maria blev hos mig en Timestid. Hun var, som Pastor U. havde fortalt, nærved at komme forsent til Toget. Han havde da aabnet den første, den bedste Kupé for hende og derved — dette Tilfælde, som den gode Gud ikke kan have forudset — lukket hende inde med det Menneske, der, fordi han én Gang havde ejet hende, for bestandig havde Herredømme over hendes Sjæl og Legeme.

— Og disse to havde været alene i Kupé i fire Timer. Gensynet havde hos ham vakt forbigangne Længsler og Drifter, og hun var modstandsløs . . .

— Modstandsløs og tavs.

— Efter fire Timers Kørsel var han steget ud for at skifte Tog. Hun gik ud ved næste Station og var uden Standsning — og uden at styrte — gaaet den lige Vej tilbage, følgende Banelinjen.

— Seksogtyve Timer i Træk havde hun slæbt sig afsted, til hun nu stod i min Stue . . .

Præsten tog sig til Tindingerne, som om Erindringen endnu smertede hans Pande.

Maanen var gaaet ned, men indefra Slottet lyste Skæret af de tændte Kroner ud over vor dødtavse Forsamling.

Nede fra Landsbyen lød, fjernt og klagende, en Harmonika, hvorpaa sagtens en eller anden Bondekarl tolkede sin Elskovskvide.

Jeg saà hen til den lille Komtesse. Hun havde sluppet Kammerjunkerens Haand og sad helt sammenknuget med Hænderne om de optrukne Knæ. De spæde Skuldres Stigen og Synken for-

raadte hendes voldsomme lydløse Bevægelse.

Kammerjunkerens Ansigt laa i Skygge, men han stod i samme skødesløst elegante Stilling som før, af hans Holdning kunde man ane Smilets ubønhørlige Sarkasme.

Præsten gik videre i sin Fortælling:

— Da Maria spurgte mig: Hvad nu? blev jeg hende Svar skyldig. Det var mig umuligt . . . umuligt . . . skønt jeg jo hverken dømte eller fordømte — det var mig umuligt at sige: Glem ogsaa dette og gift Dem med den Mand, De elsker!

— Hun spurgte ikke oftere, men engang sagde hun: Jeg tænkte paa at dræbe ham . . . Véd De, hvorfor jeg ikke gjorde det?

— Jeg svarede: Fordi man ikke gengælder Synd med større Synd, og maaske, Maria, fordi De, naar alt kommer til alt, ogsaa elsker ham.

— Maria løftede Hovedet og saà mig ind i Øjnene: — Nej, jeg dræbte ham ikke, fordi jeg kun havde mine to tomme Hænder . . . Men det nytter ikke, vi taler om det. Det er over al Forstand . . .

— Jeg vilde have hende til Sæde. Hun nægtede at sidde ned: — Saa falder jeg i Søvn, og det vil jeg ikke. Men jeg synes, De skulde vide det. Og giv mig nu Deres Ord paa, at De bevarer min Hemmelighed!

— Maria gik ud af min Dør, og jeg holdt hende ikke tilbage, skønt jeg vidste . . . hvad andet skulde hun gøre? . . . skønt jeg vidste, hun fra mig gik lige i Døden.

— Da Maria var borte, vaagnede jeg op som af en aarelang Døs og huskede paa Ida, hvem jeg ikke havde haft i Tanke, siden Maria kom ind.

— Ida laa i Sengen med aabne Øjne. Men da jeg kom hen og bøjede mig over hende, lukkede hun dem og sagde: — Du

maa ikke se paa mig, Erhardt, hører du, det gør ondt, naar du ser paa mig.

— Jeg gik i Seng, som om jeg dèr bedre kunde finde Ro. Jeg følte mig halvvejs som Morder. Uden at hindre det, havde jeg ladet Maria gaa ind i det store Mørke, handlet mod min Pligt som Præst og som Sjælesørger.

— Ida rakte mig sin lille hede Haand: Stakkels Erhardt! sagde hun. Og med Mellemrum vedblev hun at sige: Stakkels, stakkels Erhardt!

— Jeg udholdt ikke længere Samvittighedens Anklage, jeg stod op uden at tænke paa Ida. Hun sagde, og det forekom mig dengang, hun sagde det i Søvne: Skynd dig, Erhardt, skynd dig, skynd dig!

— Saa gik jeg ud i Natten for at lede efter Maria. Jeg gik fra Mergelgrav til Mergelgrav. Jeg fandt hende ikke.

— Da jeg ud paa Morgenstunden kom

hjem, var Ida staaet op og sad henne ved Vinduet.

— I min forpinte Sindsstemning ænsede jeg ikke det unaturlige heri, før Ida vaklende kom hen imod mig, tog mig om Hovedet og hviskede: Du kom for sent, Erhardt, du kom for sent! Og hendes smaa tynde Hænder kærtegnede mig, som var det hende, det tilkom at trøste...

— Først Maaneder efter hendes Død fandt jeg den lille Dagbog i hendes Sybordsskuffe. Med Blyant havde hun *denne Nat* skrevet:

... Jeg vidste det, jeg vidste det. Hun er hos ham igen ...

Og paa næste Blad med rystende Skrift:

... Han er staaet op, han er gaaet ud for at lede efter hende. Stakkels Erhardt ...

Præsten tav. Han vendte sig bort fra os ind mod den lyse Birkestamme. Vi forstod, han havde Behov at bede. Saa vendte han sig atter mod os og næsten raabte:

— Ja, ja, det er over al Forstand! Det er over al Forstand!

— — —

Den lille Komtesse havde rejst sig, hun gik hen til Præsten, lagde Armene om hans Hals og kyssede ham: — De maa ikke sige mere, jeg kan ikke taale det! bad hun. Jeg troede ikke, Livet var saadan. Jeg troede, Livet var godt . . .

Præsten svarede: — Jo, jeg maa tale ud. For min egen Skyld maa jeg tale

ud. Tilgiv mig, om jeg volder Dem Fortræd!

Den lille Komtesse klyngede sig ind til ham, som et mørkeræd Barn til sin Fader: — Jeg skal nok være fornuftig, men sig ikke ret meget mere . . . ikke nu . . .

Præsten saà ned i det unge taarevædede Ansigt og sagde mildt:

— For dette lille Menneskes Skyld burde jeg vel have tiet, nu er det for silde at vende om, nu har jeg talt . . . Men jeg er snart færdig, jeg har kun det sidste, det sværeste tilbage:

— Maria havde ladet sig køre over af Toget . . .

— Hele Dagen sad jeg derhjemme og ventede paa Budskabet. Ida var ikke at formaa til at lægge sig. Hun gik omkring, støttende sig til Stole og Borde, gik omkring som den, der siger sit sidste Farvel. Nu og da kom hun hen til mig

og kærtegnede mig og gentog sit: Stakkels, stakkels Erhardt!

— Jeg forstod, hun vidste, hun snart skulde dø — og jeg troede . . . jeg Daare, at hun ynkede mig, fordi jeg skulde lades tilbage, naar hun gik bort. Og medens Sorgen voksede og voksede om mig som et altopslugende Mørke, sad jeg og ventede paa Budskabet om Marias Død.

— Henunder Aften kom Pastor U.

— Det blev Ida, der tog imod ham, jeg kunde ikke rejse mig fra Stolen, hvor jeg sad.

— Véd I, véd I, der staar omkring mig, véd I, hvad Ida sagde til ham, inden han kom ind til mig? . . . Hun sagde: — Vær stille, min Mand er saa bedrøvet, fordi han véd, jeg snart skal dø . . .

— Det sagde hun, for at skaane ham og for at skaane mig . . .

— Og Pastor U. var stærk i sin Tro. Rolig, fattet, fortalte han mig det for ham

ubegribelige, at Maria selv havde søgt Døden. Og da det var sagt, førte han mig med over i mit Studereværelse . . . og *han* trøstede mig, og han talte til mig om Ida, der blev hos mig til det sidste . . . Ida, der . . .

— Og saa bad han *mig* tale over Maria. Selv kunde han ikke.

— Ida kom ind til os . . . det blev hendes sidste Gang. Hun satte sig stille imellem os og saà frem for sig. Saa smilede hun til os begge og sagde: — Nu gaar vi ud og plukker de dejligste Blomster til hendes Kiste . . .

— Men Ida naaede ikke saa vidt . . .

— Ida og Maria blev begravet samme Dag . . .

— De sidste Ord, hun skrev i Dagbogen, staar med klar og tydelig Skrift: — Det er godt, jeg dør, saa kan Erhardt faa Fred til at sørge over hende. Nu be-

høver han ikke at skjule sin Sorg. Stakkels, stakkels Erhardt . . .

— Saadan tænkte Ida i sin Dødsstund.

— — —

Kan I nu forstaa, at der var Aar, hvor jeg stod overfor min Gud som overfor en Fjende . . . til jeg lærte at bøje Knæ og ophøre med at granske de Gaader, der er over al Forstand . . .

— — —

— — —

Præsten gik hurtigt forbi os, og vi saà ham forsvinde i de store ældgamle Linde-alléer, der gennemskar Parken paa Kryds og Tværs, men endnu en Stund blev vi siddende i Mørket paa den store Trappe.

Ikke én iblandt os tog Samtalen op.

Den lille Komtesse græd højlydt og jamrende. Kammerjunkeren tyssede kærtegnende paa hende:

— Barn, Barn! sagde han.

Saa gik hver til sit.

Men mig var det ikke muligt at tænke paa Hvile. Jeg gik ud i Parken, i Mørket.

Rundt om i de mægtige Alléer var hvide Bænke. Jeg satte mig paa en. Da hørte jeg to Mænd komme gaaende,

jeg skelnede Stemmerne, det var Præsten og Kammerjunkeren.

Der var lydt i Nattestilheden, og paa Afstand hørte jeg hvert Ord. Kammerjunkeren sagde: — Naar jeg ønsker at vide, hvad Aar det skete, er det selvfølgelig fordi jeg har mine Grunde.

Præsten svarede:

— Der er kun ét Menneske, der har Ret til at vide dette.

Kammerjunkeren sagde henkastet: — Naa ja, en af mine Ungdomsvenner betroede mig engang et Eventyr, der havde en vis Lighed med Deres Fortælling. Ganske vist var hans Eventyr mindre højstemt og mindre sentimentalt, men enfin . . . det er altsaa i hans Navn jeg gør Spørgsmaalet.

Præsten blev staaende: — Jeg vil ønske, den Ven aldrig erfarer, hvad han har gjort.

Kammerjunkeren svarede: — Ja, det

er jo altid lidt penibelt at skulle forsvare noget, der udadtil synes uforsvarligt. Men ser De, for det første vidste denne Mand ikke, at Eline var forlovet med en anden. Og at hun tog sig sin Død over den Smule Ubesindighed, kunde han ikke vide, eftersom han, da han mødte hende, var paa Vej ud af Landet for en fleraarig Rejse. Endelig synes det mig taabeligt at gøre Ophævelser over noget, som to Mennesker er lige gode om. Tror De, at Maria . . .

— Eline! rettede Præsten: Eline Berg!

Kammerjunkeren studsede, men tog sig i det: — Naa, saadan hed hun altsaa. Ja, ja da, tror De, at Frøken Berg havde givet sig hen til et Menneske, hun afskyede, uden saameget som at bede for sig? Tror De ikke snarere, hun bar paa en — vi kan godt sige *ubevidst* Længsel efter ham? At hun bagefter fik Skrupler . . . ja, saadan er jo Kvinderne, især de

hysteriske, hvortil hun vel nok maa regnes.

Præsten svarede: — Hvis jeg havde mødt Dem for femten Aar siden, havde jeg ikke talt, som jeg taler nu. Jeg dømmer Dem ikke, Kammerjunker, men Deres egen Samvittighed dømmer Dem ... Og nu tror jeg, det er bedst, vi to ikke ser hinanden oftere.

— — —

— — —

— — —

Næste Morgen rejste Præsten uden at tage Afsked med nogen.

Om Aftenen blev den lille Komtesses Forlovelse med Kammerjunkeren deklareret . . .

Fr. Bagges Kgl. Hof-Bogtrykkeri. København.

